

Handwritten signature and scribbles at the top left of the page.

Handwritten date: 27.2.2

Handwritten number: 105539

Nationen
13.11.47.

Handwritten initials: RA

De nye Genfer-konvensjonene.

Av generaldirektør ARNE MEIDELL

Når de fleste av Røde Kors' interesserte medlemmer rundt omkring i vårt land taler, tenker og arbeider for Røde Kors, er det helt naturlig at de i første rekke tenker på de mer lokale eller de mer nasjonale sider ved Røde Kors' arbeid, hver i sin krets, hver i sitt distrikt utover landet. Vi mener imidlertid at det ville være både ønskelig og fornuftig at vi også rettet våre tanker mot det store og meget betydningsfulle arbeid som foregår i forbindelse med den pågående revisjon av Genfer-konvensjonene, for å få, i noen utstrekning ihvertfall, også denne overordentlig viktige sektor av vårt arbeid belyst noe nærmere. Landsstyret ville derfor at denne post skulle settes opp på dagsordenen.

Jeg skal forsøke meget kort å redegjøre for dette overordentlig interessante arbeid som nu pågår på en meget bred front. Like etter frigjøringen utkom det her i Norge en bok som var skrevet av nuværende sekretær i Utenriksdepartementet, Ole Torleif Røed. Denne mann har for det første et meget inngående kjennskap til de folkerettslige regler på krigens område, og for det annet — og det er kanskje det viktigste — han hadde det ganske overordentlige moralske mot å sette seg ned og skrive en bok om følgende tema: Hvis man tar for seg de gjeldende internasjonale konvensjoner, og fortolker disse konvensjoner meget strengt og etter deres bokstav, slik som de foreligger, kjellig, juridisk og meget nøkternt, hva hadde da tyskerne anledning til å gjøre, eller ikke gjøre, under en okkupasjon av Norge? Eller kanskje retttere sagt: Hva var det som var direkte forbudt for tyskerne å gjøre med utgangspunkt i disse internasjonale konvensjoner?

Det var modig gjort å gi ut en slik bok mens følelsene stod i veldig kok, og hvor det var meget vanskelig å eliminere sine følelser og se ganske kaldt og nøkternt på disse tingene. Men det er lykket for sekretær Røed i hans bok: «Fra krigens folkerett», som jeg hermed vil få lov til å anbefale til studium.

Med utgangspunkt i denne boken avsluttet Norges Røde Kors at vi skulle ta opp spørsmålet om en omfattende revisjon av Genfer-konvensjonene. Vi mente at vi kunne gjøre dette, for det

første fordi vi hadde følt ganske mange, for ikke å si alle de problemer som sekretær Røed drøfter i sin bok, på kroppen under okkupasjonen, og for det annet fordi det vel ikke er noen ute i verden i de store land eller i de politiske grupper av land, som på noen måte vil kunne tenkes å ville insinuere at Norge i forbindelse med et slikt arbeid kunne tenkes å følge noe som helst politisk mål. For det tredje mente vi at det initiativ til revisjon av Genfer-konvensjonene burde utgå fra et lite land, som vi regnet med hadde atskillig goodwill rundt omkring i verden etter frigjøringen.

Disse spørsmål ble da meget inngående behandlet innen Røde Kors, og det lyktes oss å få vår store folkerettslærde professor juris Frede Castberg til meget positivt å gå inn for dette arbeid. Professoren har etter min oppfatning nedlagt et overordentlig dyktig arbeid både under forberedelsene her i Norge, og ikke minst under den videre behandling i Genf.

Før jeg ganske kort redegjør for de linjene i de forslag som fra norsk side er lagt fram om revisjon av Genfer-konvensjonene, eller utbygging eller utvidelse av disse konvensjoner, vil jeg gjerne med noen få ord få lov til å klarlegge hva disse Genfer-konvensjoner sine hovedlinjer i dag inneholder. Det er som kjent to Genfer-konvensjoner. Den første av dem bygger på de idealer, de tanker som ble båret fram av Henry Dunant, og som gir regler for Røde Kors-merket i krig, og bestemmelser om at under krigsføring skal der vises respekt for Genferkorset, og foden som bærer Genferkorset. Det er selvfølgelig en rekke meget detaljerte bestemmelser, men dette er om jeg må si hovedinnholdet av den første Genfer-konvensjonen.

Den annen Genfer-konvensjon inneholder meget inngående og meget detaljerte regler om behandlingen av krigsfanger, altså militære krigsfanger. Det var etter reglene i denne Genfer-konvensjon at krigsfangene i ganske stor utstrekning ble behandlet under den nettopp avsluttede krig. Og det var med hjemmel i denne konvensjon at det internasjonale Røde Kors forsøkte å holde justis i alle de forskjellige krigsfangeleirer. Dette er i korthet —

meget kort — hva de to Genfer-konvensjonene går ut på.

De forslag som nu er lagt fram, dreier seg om følgende to hovedprinsipper: Det har vist seg av erfaring at noe av det første man må se å bringe på det rene — jeg hadde nær sagt dessverre må se å bringe på det rene — er hva det menes med krig. Genfer-konvensjonen gjelder krigsfanger, og vedkommer fortrinnsvis krig. Det har vist seg at dette er et ganske vanskelig spørsmål å løse. Man skulle tro det var enkelt, men i praksis har det vist seg ikke å være lett, idet det forekommer alle mulige avskygninger av krig. Jeg kan således nevne at, da Japan i 1937—38 gikk til direkte angrep mot China, nektet japanerne at det på noen som helst måte var krig. De kalte det «the japaneese-chinese incident» — hvilket vel nærmest kan oversettes med «den litt beklagelige hendelse». Noen krig var det ihvertfall ikke etter deres mening. Og da oppstod ganske snart spørsmålet: Skal Genfer-konvensjonens regler for behandling av krigsfanger gjelde, eller skal de ikke gjelde? Er det krig eller er det ikke krig? Dette vil man nu forsøke å bringe klarhet i.

Det neste spørsmål som det var aktuelt å bringe klarhet i, og som var aktuelt for Norges vedkommende under den siste okkupasjon, gjelder den tyske påstand om at det ikke var krig mellom Norge og Tyskland lenger etter at fiendtlighetene i landet var brakt til opphør, og ikke minst etter at det den 25. september 1940 var etablert en så kalt regjering her, og det til tross for at vår konge og vår regjering jo i alle høyeste grad var i krig med Tyskland fremdeles. Det er altså spørsmål om den ene part i et kampoppgjør, i dette tilfelle seierherren, eller den som mente seg å være seierherre, har anledning ensidig å deklare, at nu er vi ferdig med krigen, og som følge derav av Genfer-konvensjonens bestemmelser av kraft.

Man har også en tredje konstellasjon som dessverre er meget alminnelig, og som også har skapt en rekke uklare punkter. Det gjelder begrepet borgerskrig, og begrepet partisantropper. Det vil føre for langt å komme inn på disse i detaljer, men jeg vil nevne de i denne forbindelse for at man kan få oversikt over hvilke problemer som nu

ises i forbindelse med spørsmålet om orvidt de internasjonale konvensjoner skal tre i kraft eller ikke.

Et av de viktigste spørsmålene i forbindelse med forslagene om utvidelse av de gjeldende bestemmelser, gjelder utvidelsen av Genfer-konvensjonene til å omfatte sivilbefolkningen, slik at ilbefolkningen på samme måte som krigsfanger kan komme inn under Genfer-konvensjonens bestemmelser, og dermed under de utvidede konvensjoners beskyttelse. Da konvensjonen om krigsfanger kom i stand var vel en av grunnene til at den bare kom til å omfatte krigsfanger den at man ikke kunne tenke seg at menneskene kunne være så harde og grusomme mot hverandre som de faktisk har vært, og som det har vist seg at de har vært under forrige krig. Vi tenker i denne forbindelse på en del stygge foreteelser under okkupasjonen av Norge. Vi tenker på konsentrasjonsleirene. Man kan si at konsentrasjonsleirene hadde Genfer-konvensjonen ingen bestemmelser for. Der finnes intet forbud mot konsentrasjonsleirer for sivilpersoner.

Når jeg nu skal gjennomgå en del av disse spørsmål, vil jeg så sterkt som det er muliggjort understreke at det er en ting som konsentrasjonsleirer, tortur og lignende, det er jo opprørende og burde som følge derav være forbudt. Det er imidlertid min oppgave å fortsette fra våre foreteelser — å redegjøre for hva som er forbudt og hva som ikke er forbudt. Og det er dessverre en gammel erfaring, at når en ting ikke er forbudt så vil den meget lett bli tatt i anvendelse av en seiersherre.

Det er så at konsentrasjonsleirer ikke var forbudt. Men det vil nå bli foreslått brakt inn under samme regler, samme kategori av bestemmelser som de der gjelder for behandling av krigsfanger.

Vi har også en annen ganske markant ting som i høyeste grad rammet en del av sivilbefolkningen — jeg tenker da på den opprørende behandling av sivilbefolkningen i Finnmark. Det kommer inn under hva jeg vil kalle begrepet deportasjon. Deportasjon er, eller var heller ikke forbudt i Genfer-konvensjonene. Jeg vet ikke om mine damer og herrer for noen ganske få dager siden i avisene leste om en plan som forelå fra Hitlers side, og som heldigvis ikke kom til utførelse, men som etter de opplysninger som foreligger gikk ut på at den hollandske befolkning som sådan skulle deporteres. Det er av den slags ting som man selvsagt må søke å regulere ved internasjonale konvensjoner.

Jeg tenker også på en annen opprørende ting — kanskje det mest opprørende som overhodet foregikk — nemlig det som kan samles under begrepet tortur. Jeg vil da få lov til å si at selvsagt er enhver pinefull tortur straffettslig sett forbudt i de enkelte land, men dessverre er tortur som sådan ikke forbudt etter de gjeldende internasjonale konvensjoner. På dette område må det søkes tilveiebrakt de mest klare og de mest enkle regler man overhodet kan tenke seg.

En ting som vi også kjenner til i Norge fra okkupasjonstiden er den såkalte gisseltaing som tyskerne drev med i ganske stor utstrekning. Også den kommer inn under de begreper som jeg nevnte i forbindelse med tortur. Gisseltaingen må også søkes regulert, eller prinsipielt forbudt.

Vi husker også i forbindelse med gisseltaingen en annen foreteelse som ligger ganske nær opp til den. Det er det som kommer inn under begrepet generell straff. Der kan forekomme et eller annet angrep, en eller annen beskadigelse av okkupasjonsanlegg eller annet, eller det kan finnes sted et eller annet som okkupasjonsmener er rettet mot sine interesser — ja, vi husker jo alle sammen hvordan tyskerne med flott og bred hånd ila forskjellige store bøtstraffer, eller de deklarererte utgangsforbud for sivilbefolkningen i nærmere bestemte distrikter.

Et annet punkt som også er meget viktig — det fikk vi erfare under den siste krig — er den stilling som de nasjonale Røde Kors-foreninger inntar under en krig. Tyskerne gikk jo som bekjent til et meget markert angrep på Norges Røde Kors og vår foreningsvirksomhet. Det ble gjentatte ganger framholdt at hvis Røde Kors' virksomhet kunne tenkes å komme i konflikt med okkupasjonsinteresser, så måtte okkupasjonsinteresser gå foran Røde Kors-foreningens interesser. Det er ganske klart at en slik oppfatning fra okkupasjons side i aller høyeste grad vil kunne vanskeliggjøre det Røde Kors' arbeid, som jo selvsagt vil bli intensivert under en krig, og som må gi seg en rekke positive utslag under en krig, og spesielt under en okkupasjon slik som vi har gjennomgått den.

Jeg vil da forsøke å trekke opp konklusjonen av det som er hendt på dette område. Det vil bli foreslått at Røde Kors' forskjellige foreninger i de forskjellige land, og de mennesker som er fast knyttet til dette arbeid, gis eks-territorialrett på samme måte som diplomatiske tjenestemenn i fremmede land.

Jeg tror at jeg nu i meget korte

er blitt tatt opp. Det er klart at mange mennesker vil si som så: Hva skal vi egentlig med disse internasjonale konvensjoner? Vi ser jo dessverre fra tid til annen at de brytes eller at de forsøkes brutt, og hva hjelper da konvensjonene? Dertil kan det for det første svares at man i Norges Røde Kors har noen erfaring i det spørsmål. Når f. eks. tyskerne forsøkte seg på — og det gjorde de ganske hyppig — å bryte krigsfangekonvensjonen under den siste krig, og så Norges Røde Kors med sin daværende meget energiske president kjørte fram med at den eller den foreteelse var et brudd på Genfer-konvensjonen, så hadde man inntrykk av at tyskerne i atskillige tilfelle ihvertfall, hørte på disse ting. Selv da tyskerne stod på sin høyde, og de hver dag så å si demonstrerte at de ikke behøvde bry seg med dette lille landet Norge, selv da vek de uvilkarlig litt tilbake når man kunne dokumentere på en klar og enkel måte at den eller den foreteelse var et brudd på Genfer-konvensjonene.

For det annet må en vel ha lov til å si at disse reviderte Genfer-konvensjoner, eller utvidede Genfer-konvensjoner under en eventuell kommende krig vil gi de land som er tilsluttet disse konvensjoner ihvertfall en chance, og en meget betydelig chance til å mildne krigen. Og én ting er vel ganske sikkert, og det er, at har man ingen folkerettslige bestemmelser om disse spørsmål, så har man heller ingen chance til å få den slags uhyrligheter som vi har sett under den siste krig, stoppet.

En rekke av disse forslag som jeg her har antydnet, har vært behandlet under den internasjonale Røde Kors-konferanse i Genf. Det er også flere andre land som har interessert seg positivt for en revisjon av Genfer-konvensjonene. Dette arbeid er heldigvis kommet i meget god gjenge. Det er utarbeidet meget detaljerte regler for met i forslag som nu skal sendes til alle de lands regjeringer som er tilknyttet Genfer-konvensjonene, og det er meningen at man skal søke å nå til en avgjørelse av disse ganske innviklede og meget omsegripende spørsmål innen utgangen av 1943. Man kan kanskje si at dette kan synes å være en noe lang tid. Men når disse vidtrekkende og vidtgående spørsmål skal behandles av 80 forskjellige land, så kan man tenke seg at det må ta en viss tid.

Jeg tror Norges Røde Kors' arbeid på dette område har vært et meget heldig grep, og jeg tror å kunne si at Norges Røde Kors kan være stolt over den måte hvorpå disse spørsmål — og da i første rekke av professor Frede Castberg — er blitt brakt fram i Genf.